Diyalog 2025/ 2: 688-710 (Research Article)

Almancanın Ortaöğretim Seviyesinde Seçmeli İkinci Yabancı Dil Konumuna Düşürülmesinin Öğrenci Motivasyonuna Etkisi

Fatma Karaman, Elazığ

https://doi.org/10.37583/diyalog.1827993

Öz

Millî Eğitim Bakanlığının 2023 Ağustos Tebliğler dergisinde zorunlu ikinci yabancı dil Almanca dersinin 2023-2024 eğitim öğretim yılından itibaren 9. sınıftan başlamak suretiyle zorunlu dersler arasından çıkarılacağı belirtilmiştir. Bu kararla ortaöğretimde zorunlu ikinci yabancı dil Almanca dersi seçmeli hale getirilip Almanca dersine olumsuz girişimde bulunulmuştur. Bu durum öğrencilerin Almanca dersine karşı algı ve tutumlarını birçok yönden etkileyeceği düşünülmektedir. Bunlardan biri de öğrencilerin Almanca dersine karşı motivasyonlarıdır. Bu bağlamda çalışmanın amacı, ortaöğretim kademesinde zorunlu ikinci yabancı dil olan Almanca derslerinin Millî Eğitim Bakanlığı'nın almış olduğu karar doğrultusunda seçmeli ikinci yabancı dil konumuna düşürülmesinin Almanca dersine ilişkin öğrenci motivasyonunu ne yönde etkilediğinin ortaöğretim öğrencilerinin görüşleri doğrultusunda araştırmaktır. Bu amaca ulaşmak için çalışmada nitel araştırma desenlerinden olgubilim yöntemi kullanılmıştır. Çalışmanın örneklemi amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemiyle belirlenmiştir. Çalışmanın araştırma grubunu ortaöğretim 9., 11. ve 12. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Çalışmanın verileri yarı yapılandırılmış görüşme tekniğiyle elde edilmiştir. Görüşme tekniğiyle elde edilen veriler betimsel analiz yöntemiyle analiz edilmiştir. Katılımcıların büyük bir bölümü Almanca dersinin zorunlu dersler arasında olması gerektiğine yönelik görüş bildirmişlerdir. Genel olarak Millî Eğitim Bakanlığı'nın Almanca dersine yönelik aldığı kararın ikinci yabancı dil öğretim sürecini olumsuz etkilediği, Almanca dersinin seçmeli olmasının katılımcıların ikinci yabancı dil öğrenmeye yönelik inançlarını olumsuz etkilediği ve öğrencilerin motivasyonlarını düşürdüğü sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler: *Almanca dersi, Ortaöğretim, Seçmeli İkinci Yabancı Dil, Zorunlu İkinci Yabancı Dil, Yabancı Dil Politikaları.*

Abstract

The Effect of Relegation of German to the Position of an Elective Second Foreign Language at Secondary Education Level on Student Motivation

In the August 2023 Communiqués of the Ministry of National Education, it was stated that the compulsory second foreign language course in German will be removed from the compulsory courses starting from the 9th grade as of the 2023-2024 academic year. With this decision, the compulsory second foreign language German course was made optional and a negative attempt was made towards the German course. This situation will affect students' perceptions and attitudes towards the German course in many ways. One of these is the students' motivation towards the German course. In this context, the study aims to investigate

Einsendedatum: 28.06.2025 Freigabe zur Veröffentlichung: 15.12.2025

how the reduction of German, which is a compulsory second foreign language course at secondary education level, to the status of an elective second foreign language course in accordance with the decision taken by the Ministry of National Education, affects students' motivation regarding German course, in line with the opinions of secondary school students. To achieve this aim, the phenomenological method, which is one of the qualitative research designs, was employed. The study sample was determined by the criterion sampling method, which is one of the purposive sampling methods. The study's research group consists of 9th, 11th and 12th grade secondary school students . The data of this study was obtained by semi-structured interview technique. The data obtained through the interview technique was analysed using the descriptive analysis method. The majority of participants expressed their opinion that German language courses should be among the compulsory courses. In general, it was concluded that the decision taken by the Ministry of National Education regarding the German course negatively affected the second foreign language teaching process, that the German course being elective negatively affected the participants' beliefs about learning a second foreign language and reduced the students' motivation.

Keywords: *German Course, Secondary Education, Elective Second Foreign Language, Compulsory Second Foreign Language, Foreign Language Policies.*

EXTENDED ABSTRACT

Knowing a second foreign language should not be perceived solely as a process of communicating or acculturating in another language; rather, it should be understood as a multifaceted process that offers students numerous cognitive, social, and personal benefits. Consequently, careful consideration and sensitivity are required when making decisions about language policies. This is because language education policies are not neutral; they shape both the learner's perspective and society's relationship with foreign languages. For instance, as Küzeci (2015: 25) notes, "a single type of foreign language teaching puts societies that learn foreign languages into a colonial psychology and creates economic and cultural dependency on people." In other words, when societies focus on learning only one foreign language, they risk creating a dependence that extends beyond education and into the cultural and economic realms. In contemporary times, where the global business environment is increasingly competitive, relying on a single foreign language is no longer sufficient. Learning a second foreign language has become increasingly essential, not only for broadening communication skills but also for securing a competitive advantage in professional contexts. Arak (2016: 17) emphasises that proficiency in English has become a baseline skill possessed by most people. Consequently, acquiring languages beyond English provides a distinct advantage in the global business landscape, offering learners opportunities to engage with diverse markets and cultures more effectively.

Moreover, learning a second foreign language fosters personal growth and the development of key values such as empathy, respect for others, and tolerance. Through the connection between language and culture, learners gain access to different cultural perspectives, which enrich their understanding of the world and enhance their personality development. The societal context, including the attitudes and expectations of those around the student as well as the stances of relevant institutions and organizations towards foreign languages, has a significant influence on students' motivation to learn a language and, by extension, their success in the learning process (Bozavlı 2013: 1562). Therefore, policy decisions made by educational authorities, such as the Ministry of National Education, carry substantial weight, as they can affect numerous factors including students' learning outcomes, attitudes toward the language, and teacher competencies. In this context, this study's central hypothesis is that the Ministry of National Education's recent decision to make German courses, which were previously compulsory as a second foreign language at the secondary education level, into optional courses will negatively affect students' motivation to learning German. The study aims to answer the following research question: How does the conversion of German courses from compulsory to elective at the secondary education level affect students' motivation to learning German, either positively or negatively?

Motivation is one of the key cognitive and affective factors that influence learning. It plays a critical role at the beginning of the learning process and continues to impact students' engagement and achievement throughout. It is shaped by a complex interplay of internal and external factors, such as the learner's personal interests, prior experiences, family background, and broader social and institutional contexts. For instance, Akgüneş and Sabuncuoğlu (2020) concluded that variables such as grade level and parents' background measurably affect students' motivation. Without sufficient motivation, students are unlikely to achieve academic success, as consistently demonstrated in prior studies (Apeltauer 1997; Wicke 2004; Schlag 2006). Thus, motivation is not merely desirable but foundational for effective learning. This study investigates how the Ministry of National Education's gradual transition of the German course to an elective format, beginning with the ninth grade in 2023, effects on secondary school students' motivation. Data were collected from 67 participants studying at the secondary school level. Analysis of the findings reveals that school administrators tend to view the German course as nonessential. One notable observation is that administrators did not consult students regarding their preferences for elective courses; instead, these decisions were made unilaterally by the administration. Despite this, the majority of students expressed a desire for German to remain among the compulsory courses. This result reflects a broader awareness among students of the importance of learning a second foreign language and indicates a genuine interest in engaging with a language beyond English.

The findings suggest that the Ministry of National Education's decision to make German an optional course has negatively impacted students' motivation and on the overall process of second foreign

language education. This outcome highlights the need for educational policymakers to consider the student's professional, academic, and cultural expectations, as well as the broader societal context, when formulating regulations and policies regarding foreign language teaching. Decisions should not be driven solely by administrative convenience or budgetary considerations; instead, they should be informed by empirical evidence and a deep understanding of how students' attitudes and motivations influence their success in learning additional languages. In conclusion, the transition of German courses from compulsory to elective status illustrates the broader challenges associated with language education policy. While such decisions may appear minor at first glance, they have profound implications for students' motivation, attitudes toward foreign languages, and ultimately their ability to thrive in an increasingly interconnected and multilingual world. Ensuring that students have access to a second foreign language as a core part of their education not only equips them with essential skills for professional and personal success but also fosters cultural sensitivity, cognitive flexibility, and a deeper appreciation for global diversity.

Giriş

Eğitim sisteminde son dönemlerdeki değişikliklerle birlikte eğitim kademelerine göre yabancı dilin öğretiminde de değişimler yaşanmıştır. Geçmişten günümüze kadar yabancı dil öğretimine ilişkin genel bir değerlendirme yapılması gerekirse 1997 yılında temel eğitim beş yıldan sekiz yıla çıkarılmıştır. Bu düzenlemeyle Türkiye'de eğitim programları yeniden düzenlenmiştir. Yabancı dil öğretimi de söz konusu düzenlemelerden etkilenen önemli bir alan olmuştur. 5 yıllık temel eğitim süresinin 8 yıla çıkarılmasıyla yabancı dil dersi de dördüncü sınıftan itibaren programlarda yer almıştır. Ülkemizde 1997 yılında temel eğitimin düzenlenmesiyle birlikte erken yaşta yabancı dil öğretimi desteklenerek erken yaşta ikinci yabancı dil öğretim sürecine geçiş yapılmıştır (Haznedar 2010: 748). Türkiye'de temel eğitim sürecinde yabancı dil olarak sadece İngilizce öğretilirken; Avrupa ülkelerinde temel eğitimde en az iki yabancı dil öğretilmektedir (Tok / Arıbaş 2008: 224). Fakat Türkiye'de çok dillilik bağlamında dil öğretiminin yapılmamasına bağlı olarak yabancı dil kavramından sadece İngilizce anlaşılmaktadır (Akıllılar 2013: 276). Ancak 2005-2006 eğitim öğretim yılından itibaren Anadolu, Fen ve Sosyal Bilimler Liselerinde zorunlu ikinci yabancı dil olarak Almanca öğretilmeye başlanmıştır. 2012-2013 eğitim öğretim yılında başlamak üzere İngilizce ikinci sınıfta öğretilmeye başlanmıştır. Balcı'ya göre 2012-2013 eğitim öğretim yılında çıkarılan eğitim yasasının Almancanın Türkiye'deki algısını olumlu yönde değiştirmiştir (2016: 347). Hem devlet okulunda hem de özel okullarda o zamana kadar Almancaya gerekli önemin verilmemesi, bu düşünceyi de destekler niteliktedir. Bu süreçten sonra ebeveynler tek bir yabancı dil öğrenmenin günümüz dünyasının ihtiyaçlarına cevap veremeyeceğinin farkına vararak çocuklarının birden çok yabancı dil öğrenmelerinin gerekliliği konusunda bilinçlenerek zorunlu eğitim dışında yabancı dil öğretimini destekleyen kurslara çocuklarını göndermektedirler. Bu bağlamda Karaman (2017) da araştırmasında Almancanın temel eğitim seviyesinde öğretilmeye başlanmasının ikinci yabancı dil olarak Almancayı destekleyeceğini, bununla birlikte erken yaşta Almanca öğretimine ilişkin hem aileler hem de resmi kurumlar tarafından ikinci yabancı dilin gerekliliğine yönelik farkındalığın arttırılması gerektiğini vurgulamıştır.

Yukarıda belirtildiği gibi günümüze gelinceye kadar yabancı dil öğretimine yönelik iyileştirici düzenlemeler incelendiğinde yabancı dilin öneminin kavrandığı, bu doğrultuda önemli gelişmelerin olduğu anlaşılmaktadır. Ancak Millî Eğitim Bakanlığı'nın ikinci yabancı dil olarak Almanca dersine yönelik aldığı karar ülkemizde yabancı dil öğretiminde gelinen noktadan önemli ölçüde tekrar geriye gidileceğinin göstergesi olmuştur. Nitekim Millî Eğitim Bakanlığı Tebliğler dergisinin 2023 Ağustos ayı sayısında zorunlu olan ikinci yabancı dil dersinin 2023-2024 eğitim öğretim yılından itibaren 9. sınıftan başlamak üzere kademeli olarak zorunlu dersler arasından kaldırılacağı (MEB 2023) belirtilmiştir. Bu karar doğrultusunda ortaöğretimde zorunlu ikinci yabancı dil olarak görülen Almanca dersi seçmeli konuma düşürülmüştür. Tarihi süreç içerisinde yabancı dil öğretimine yönelik yapılan değişiklikler bazen dil öğretim sürecini olumlu etkilerken bazen de olumsuz yönde etkilemektedir. Bu olumsuzluklardan biri de MEB'in aldığı bu karardır. Almanca dersinin konumundaki bu değişiklik ise öğrencilerin Almanca dersine karşı ilgi, tutum ve motivasyon olmak üzere öğrenme sürecindeki birçok

değişkeni olumsuz yönde etkilemesi olası bir durumdur. Öğrencilerin Almanca dersine yönelik tutumlarıyla ilgili yapılan çalışmalarda Almancanın öğretilmesi gerekliliğine yönelik tartışmaların Almancaya karşı olumsuz algının gelişmesine yol açtığı bulgulanmıştır (bkz. Çelikkaya 2013; Aksöz / Balcı 2018; Balcı 2022). Bu bağlamda Almanca öğretiminin seçmeli hale getirilmesi Almancanın öğrenciler açısından önemsiz bir ders olarak algılanmasına sebep olacak, buna bağlı olarak öğretmenlerin etkili bir öğretim yapabilmelerini engelleyecektir. Dolayısıyla öğrenciler açısından zevkli ve gerekli bir ders olarak görülmeyen Almanca dersine ilişkin (Bozlar Balcı vd. 2017: 134) olumsuz tutumların gelişmesini engellemek amacıyla ikinci yabancı dil olarak Almancanın öneminin yürürlüğe konulacak yeni uygulamalarla vurgulanması gerekmektedir.

İkinci yabancı dil bilmek sadece farklı bir dilde iletişim kurma ve kültürlenme süreci olarak görülmemeli, bunun öğrenciye birçok açıdan katkı sağladığı da göz önünde bulundurularak dil politikalarına ilişkin alınan kararlar konusunda hassasiyet gösterilmelidir. Tek bir yabancı dilin öğretimi aynı zamanda ilgili dili öğrenen milletlerin sömürge psikolojisi yaşamasına neden olarak milletleri dilini öğrendikleri ülkeye bağımlı bir hayat yaşamalarına mecbur kılabilir (Küzeci 2015: 25). Dolayısıyla teknolojik, ticari, siyasi, kültürel ve ekonomik ilişkilerin uluslararası düzeyde geliştiği günümüz dünyasında ikinci bir yabancı dil bilmek zorunluluk haline gelmiştir. Çünkü günümüzde İngilizcenin artık hemen hemen herkes tarafından bilinmesine bağlı olarak İngilizcenin yanı sıra diğer yabancı dillerin öğrenilmesi kişilere meslek hayatında birçok katkı sağlayacaktır (Arak 2016: 17). Ayrıca birden çok yabancı dil öğrenenler, dil öğrenimi aynı zamanda kültürün de öğrenilmesini mümkün kılar düşüncesiyle paralel olarak kendi kültüründen farklı bir kültürle karşılaşarak olayları çok yönlü düşünme, empati ve hoşgörü gibi kişilik gelişimine de katkıda bulunur.

Öğrencinin onu çevreleyen toplumun, yetkili kurum ve kuruluşların yabancı dile karşı bakış açıları, düşünceleri bu süreçte onun öğrenmedeki motivasyonunu dolayısıyla da başarısını etkileyen en önemli noktadır (Bozavlı 2013: 1562). Dolayısıyla Millî Eğitim Bakanlığının Almanca dersine ilişkin almış olduğu bu karar yabancı dil öğrenmedeki başarı, algı, tutum, öğretmen yeterlikleri olmak üzere birçok faktörü etkileyecektir. Bu bağlamda bu araştırmanın hipotezi Millî Eğitim Bakanlığı'nın ortaöğretim kademesinde zorunlu ikinci yabancı dil olan Almanca derslerinin seçmeli hale getirilmesine ilişkin almış olduğu bu yeni kararın öğrencilerin Almanca derslerine yönelik motivasyonlarını olumsuz etkileyeceğidir. Bu çalışmanın araştırma sorusu ise ortaöğretim seviyesinde zorunlu ikinci yabancı dil olarak okutulan Almanca derslerinin seçmeli hale getirilmesinin öğrencilerin Almanca derslerine ilişkin motivasyonlarını olumlu veya olumsuz olmak üzere ne yönde etkilediğidir. Bu çalışma Almanca dersinin seçmeli hale getirilmesinden hemen sonra motivasyonla ilgili yapılan ilk araştırma olması ve bu kararın öğrenci görüşleri doğrultusunda değerlendirilebilmesi ve bu kararın Almanca öğrenme sürecine ne şekilde etki edeceğini belirlemesi açısından özgün değere sahiptir. Bunun yanı sıra elde edilen sonuçların ilgili kurumlarla paylaşılması neticesinde bu kararın yeniden gözden geçirilerek olumlu yönde değişikliğe gidilmesine katkı sağlayabilmesi noktasında alana katkı sağlaması beklenmektedir.

Motivasyon

Öğrenmeyi etkileyen bilişsel ve duyuşsal birçok etken vardır. Bu etkenlerden biri de öğrenme sürecinin başlamasında önemli bir rol oynayan motivasyondur. Motivasyonun yüksek veya düşük olması gibi yönünü etkileyen çevresel ve içsel olmak üzere çok çeşitli etmenler mevcuttur. Bu çeşitliliğe bağlı olarak motivasyonu etkileyen değişkenler de farklılık göstermektedir. Örneğin Akgüneş / Sabuncuoğlu (2020) sınıf düzeyi ve ebeveynlerin eğitim durumları değişkenlerinin öğrencilerin motivasyonlarını etkilediği sonucuna ulaşmıştır. Öğretmen nitelikleri, ders kitaplarının biçimsel ve içeriksel yeterliği, derste kullanılan yöntem ve teknikler, öğrenme ortamının fiziksel özellikleri, öğrencinin derse yönelik algı ve tutumları gibi değişkenler de motivasyonu etkileyen diğer hususlardır. Öğrenme sürecinde başarının elde edilmesindeki ön koşul öğrencilerin ilk olarak yeterli bir motivasyon düzeyine sahip olmalarıdır. Çünkü yapılan çalışmalarda da kanıtlandığı gibi öğrencilerin derse yönelik motivasyonları yeterli düzeyde değilse akademik başarıyı elde edemeyeceğidir (Apeltauer 1997; Wicke 2004; Schlag 2006; Neuland / Peschel 2013). Motivasyon kişinin herhangi bir konuda eylemde bulunması için ihtiyaç duyduğu itici güç ve enerjidir. Öğrenme girdisine yönelik öğrenende var olan itici gücün düşük veya yüksek olması ise başarıda belirleyici olmaktadır. Yüksek motivasyona sahip öğrenciler derse daha çok zaman ayırarak çalışmakta; tam tersi durum olan düşük motivasyon durumunda ise derse ayrılan zaman düşmekte ve buna bağlı olarak da başarısız olunmaktadır. Dolayısıyla motivasyon başarıyı önemli ölçüde etkileyen bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Diğer öğrenme alanlarında olduğu gibi yabancı dil öğretim sürecinde de başarının ön koşulu öğrencinin öğrenme nesnesine yönelik sahip olduğu motivasyondur (Çetin / Tuğlu 2022). Bu nedenle alanyazında yabancı dil öğretimindeki başarısızlığın nedenlerinden biri de motivasyon eksikliği olarak kabul edilmektedir (Gür 2018). İkinci yabancı dil öğretimi açısından da bu durum geçerlidir. Birinci yabancı dilden sonra ikinci yabancı dil öğrenme sürecinde öğrencilerin söz konusu dili öğrenmek için motive edici nedenlerin etkileyici bir biçimde öğrenciye sunularak öğrencide öncelikle öğrenme arzusunun yaratılması gerekmektedir. Gardner'a göre ikinci yabancı dil öğrenme sürecinde önceliklenmesi gereken değişken motivasyondur. Dil öğrenmede başarılı olup olmama durumunu motivasyon düzeyiyle ilişkilendirmiştir (Gardner 2001). Bu durumda diğer öğrenme alanlarında da önemsenen motivasyonun ikinci yabancı dil öğretiminde daha da önemli olduğu anlaşılmaktadır.

Çalışmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı ortaöğretim kademesinde zorunlu ikinci yabancı dil olan Almanca derslerinin Millî Eğitim Bakanlığı'nın almış olduğu karar doğrultusunda seçmeli ikinci yabancı dil konumuna düşürülmesinin Almanca dersine ilişkin öğrenci motivasyonunu ne yönde etkilediğinin ortaöğretim öğrencilerinin görüşleri doğrultusunda araştırılmasıdır. Bu bağlamda bu araştırmanın hedefleri aşağıda sıralanmıştır:

1. Alan yazın taranarak araştırma konusunun temalarına ilişkin genel bir çerçeve oluşturmak.

2. Ortaöğretimdeki gönüllü öğrencilerle görüşmeler yapmak.

3. Millî Eğitim Bakanlığı'nın Almanca dersine ilişkin almış olduğu bu kararın öğrencilerin derse ilişkin ilgi ve tutumlarını nasıl etkilediğini belirlemek.

4. Ortaöğretimde zorunlu olan ikinci yabancı dil olarak Almancanın seçmeli hale getirilmesinin öğrenci açısından değerlendirilmesi

5. Bu kararın öğrenme sürecine olumlu veya olumsuz yönde yansımalarını belirlemektir.

Yöntem

Bu çalışmanın yöntemi nitel araştırma desenlerinden olgubilimdir. Olgubilim araştırma grubunu oluşturan kişilerin konuya yönelik deneyimlerini hazırlanan ölçme araçlarıyla belirlemektir (Creswell 2021). Olgubilim yönteminde araştırma konusuyla ilgili araştırmaya dahil edilen her bir katılımcıdan elde edilen ortak verilerin ne anlama geldiği üzerine odaklanılır (Güler vd. 2015: 234). Dolayısıyla bu çalışmada ortaöğretim kademesinde zorunlu ikinci yabancı dil olan Almanca derslerinin Millî Eğitim Bakanlığı'nın almış olduğu karar doğrultusunda seçmeli ikinci yabancı dil konumuna düşürülmesinin Almanca dersine ilişkin öğrenci motivasyonunu ne yönde etkilediğinin ortaöğretim öğrencilerinin görüşleri doğrultusunda araştırılacaktır. Çalışmanın etik kurul izni bir devlet üniversitesinin Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulunun 23.12.2024-29796 tarih ve sayılı karar ile alınmıştır.

Çalışmanın Araştırma Grubu

Almancanın ortaöğretim seviyesinde seçmeli ikinci yabancı dil konumuna düşürülmesinin öğrenci motivasyonu üzerindeki etkisinin araştırıldığı bu çalışmada örneklem amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan ölçüt örnekleme yöntemi kullanılarak oluşturulmuştur. Ölçüt örneklemede araştırmanın amaçları doğrultusunda belirleyici olan birtakım özellikler belirlenir ve katılımcılar seçilirken ilgili özellikler göz önünde bulundurulur (Özbaşı 2019). Dolayısıyla bu çalışmada araştırma grubu belirlenirken bazı ölçütler dikkate alınmıştır. Bu ölçütler katılımcıların Anadolu liselerinden herhangi birinde öğrenim görüyor olması, Almancanın seçmeli ders olarak alıyor olması, daha önce Almanca dersini ikinci yabancı dil olarak görmüş olması, çalışmaya gönüllü olarak katılıyor olmasıdır.

Bu doğrultuda araştırmada 2024-2025 eğitim öğretim yılında Anadolu lisesinde öğrenim gören 9., 11. ve 12. sınıf olmak üzere 67 öğrenciye ulaşılmıştır. Aşağıdaki tabloda katılımcıların demografik özellikleri yer almaktadır.

Sınıf düzeyi	Cinsiyet	Okul türü	Sayı
9. sınıf	Kadın	Anadolu L.	10
	Erkek	Anadolu L.	18
11. sınıf	Kadın		20
	Erkek	Anadolu L.	9
		Anadolu L.	
12. sınıf	Kadın	Anadolu L.	9
	Erkek	Anadolu L.	1
			Toplam: 67

Tab. 1: Katılımcıların Demografik özellikleri

Yukarıdaki tablodan da anlaşıldığı gibi 28 dokuzuncu, 29 on birinci, 10 on ikinci sınıfta öğrenim gören toplam 67 öğrenciden veriler elde edilmiştir.

Veri Toplama Araçları ve Verilerin Analizi

Ortaöğretim kademesinde zorunlu ikinci yabancı dil olan Almanca derslerinin Millî Eğitim Bakanlığı'nın almış olduğu karar doğrultusunda seçmeli ikinci yabancı dil konumuna düşürülmesinin Almanca dersine ilişkin öğrenci motivasyonunu ne yönde etkilediğinin ortaöğretim öğrencilerinin görüşleri doğrultusunda araştırıldığı bu çalışmanın verileri yarı yapılandırılmış görüşme tekniğiyle elde edilmiştir. Katılımcıların deneyimlerine ve düşüncelerine yönelik derinlemesine veri elde etmek amacıyla bu teknik kullanılmıştır (Yıldırım / Şimşek 2008: 120). Bu amaca ulaşmak için birinci yazar tarafından görüşmelerde kullanılmak üzere görüşme soruları hazırlanmıştır. Görüşme sorularına uzman görüşü de alındıktan sonra son hali verilmiştir.

Yarı yapılandırılmış görüşme formunda katılımcılara yöneltilen görüşme soruları aşağıdaki gibidir;

1. Okulunuz size seçmeli ders olarak istediğiniz dersi seçme hakkı tanıdı mı?
2. Seçmeli ders olarak size sunulan dersler hangileriydi?

3. Almanca dersinin zorunlu mu yoksa seçmeli mi olmasını isterdiniz?

4. Almancanın seçmeli olması sizin ikinci bir dili bilme isteğinizi azalttı mı?

5. Almanca dersinin seçmeli olması ikinci yabancı dil öğrenmenin gerekliliğine olan inancınızı nasıl etkiledi? Açıklayınız.

6. Almanca dersinin seçmeli olması derse olan ilgi ve isteğinizi ne yönde etkiledi?

7. Almanca dersinin seçmeli olması derse olan isteğinizi azalttı mı?

8. Almanca dersinin seçmeli olması derse olan isteğinizi arttırdı mı?

Görüşmeler okullara gidilerek öğrencilerin uygun olduğu gün ve saatlerde yüz yüze yapılmıştır. Görüşme tekniğiyle elde edilen veriler betimsel analiz yöntemiyle analiz edilmiştir. Katılımcıların her biriyle yapılan görüşmeler transkript edilerek sayfa numaraları verilmiştir. Elde edilen veriler doğrultusunda kategori anahtarı hazırlanmıştır. Her katılımcının cevapları ilgili kategoriler altında toplanmıştır. Tema ve kategori oluşturma aşamasında alan uzmanı olan iki araştırmacının görüşleri alınıp tema ve kategoriler düzenlenmiştir.

Bulgular

Bu bölümde araştırma kapsamında elde edilen veriler betimsel analiz yöntemiyle analiz edilerek temalara ayrılmış temalar da kategorilendirilerek incelenmiştir. Veriler toplamda sekiz tema altında toplanarak tablolaştırılmış ve gerekli görüldüğü durumlarda katılımcıların direkt ifadelerine de yer verilmiştir.

Tema	Kategoriler	f
TEMA1: seçmeli derslere ilişkin katılımcılara seçme hakkı tanıma durumu	Evet	16
	Hayır	51
	Toplam	67

Tab. 2: Okul idarecilerinin seçmeli derslere ilişkin katılımcılara seçme hakkı tanıması

Çalışmanın kuramsal bölümünde de ifade edildiği gibi MEB'in Almanca dersine ilişkin aldığı bu karar ile okul yöneticilerinin öğrencilerin ilgi ve istekleri, okul bünyesinde görev yapan öğretmenlerin öğrenim alanları dikkate alınarak öğrencilere seçmeli ders seçenekleri sunması gerekmektedir. Araştırmada katılımcılara öncelikle okul yöneticilerinin öğrencilere seçmeli dersleri kendi ilgi ve istekleri doğrultusunda seçme imkânı verip vermediklerine ilişkin soru yöneltilmiştir. Bu soru kapsamında elde edilen veriler incelendiğinde hangi seçmeli derslerin dönem içerisinde ders programına

ekleneceğinin belirlenmesinde yönetmelikte belirtildiği gibi bir sürecin işletilmediği anlaşılmaktadır. MEB'e göre okullardaki ders seçimi okulun sahip olduğu imkânlar doğrultusunda veli, sınıf ve rehber öğretmenin de bilgisi dâhilinde öğrenci tarafından yapılmaktadır (MEB 2017). Tablo 2'deki veriler incelendiğinde okul idaresinin 16 öğrenciye istediği dersleri seçme imkânı verdiği; 51 öğrenciye ise ders seçme hakkı tanımadığı anlaşılmaktadır. Bu sonuç ise ilgili eğitim öğretim yılı ders programında yer alan seçmeli derslerin okul idaresi tarafından belirli değişkenlere göre ayarlandığı biçiminde yorumlanabilir. Dolayısıyla alınan kararda seçmeli statüsüne indirilen Almanca dersinin çoğunluğun seçimine sunulmayarak idarenin takdiri ile ders programından çıkarıldığı anlaşılmaktadır. İkinci yabancı dil öğretimine yönelik alınan bu olumsuz kararlardan ziyade Almancanın öğrenilmesinin kişilere başta mesleki açıdan olmak üzere birçok noktada dezavantajdan çok avantaj sağlayacağı düşüncesi kazandırılmalıdır (Wypusz 2015).

Tema	Kategoriler	f	Alt kategoriler
TEMA 2 Seçmeli ders olarak katılımcılara sunulan dersler	Evet	16	Seçmeli Almanca
			Temel dini bilgiler
			Kur'an-ı Kerim
			Siyer
			Peygamberimizin hayatı
			Türk İslam tarihi
			Adab-ı muaşeret
			Sosyal bilim çalışmaları
			Sağlık
			Türk düşünce tarihi
			Sosyal hayatta aile
			Seçmeli coğrafya
			Seçmeli İngilizce
			Seçmeli edebiyat
			Seçmeli tarih
			Seçmeli matematik
			Seçmeli fizik
			Seçmeli biyoloji
			Seçmeli kimya
	Hayır	51	Seçme hakkı sunulmaması
	Toplam:	67	

Tab. 3: Seçmeli ders olarak katılımcılara sunulan dersler

Görüşme soru formunda yer alan birinci soruya evet yanıtını veren katılımcılara diğer bir soruda seçmeli ders olarak kendilerine sunulan derslerin hangileri olduğu sorusu yöneltilmiştir. Tablo 3'te de görüldüğü gibi öğrencilere sunulan seçmeli dersler; Almanca, Temel dini bilgiler, Kur'anı Kerim, Siyer, Peygamberimizin hayatı, Türk İslam tarihi, Adab-ı muaşeret, sosyal bilim çalışmaları, sağlık, Türk düşünce tarihi, sosyal hayatta aile seçmeli coğrafya, seçmeli İngilizce, seçmeli edebiyat, seçmeli tarih, seçmeli matematik, seçmeli fizik, seçmeli biyoloji ve seçmeli kimyadır. 51 katılımcı ise kendilerine ders seçme hakkı sunulmadığını ifade etmiştir.

K15: "Ders seçme hakkı sunulmadı, seçmeliler sorulmadan idarenin uygun gördüğü ders programa eklendi." K15 okul idaresinin kendilerinden hangi dersleri seçmek istersiniz şeklince bir görüş istemediği, ders programına idarenin kendi inisiyatifi doğrultusunda seçmeli ders eklediğini belirtmiştir. Bu şekilde bir uygulamanın ise ortaöğretim kurumları seçmeli ders yönetmeliğinde belirtilen ders seçme sürecine uygun olmadığı açıktır. Yukarıda seçmeli dersler arasında zorunlu dersler olan matematik, fizik, tarih gibi derslerin aslında seçmeli ders seçeneklerinin de öğrencilere sunularak söz konusu derslere haftalık ayrılan ders saati sürelerinin de örtük olarak arttırılmasının sağlandığı görülmektedir. Örneğin öğrencinin temel derslerinden matematik dersine ek olarak seçmeli matematik dersini de alması matematik bilgisini arttırmasına ve geliştirmesine olanak verilmesi anlamına da gelmektedir. Ancak seçmeli Almanca için bu durum söz konusu değildir. Çünkü haftada iki saat zorunlu olan Almanca dersi kaldırılarak seçmeli şeklinde yeniden düzenlenmiştir. Bu düzenlemeyle hali hazırda Almanca dersini görmeyen öğrenciler olmuş ilerde de belki de görmeyecek öğrencilerin olması muhtemeldir. Diğer seçmeli dersler incelendiğinde ise bu derslerin temel dini bilgiler, siyer, sosyal hayatta aile gibi öğrencilerin hem dini konularda hem de aile ve sosyal hayatı düzenleyen belli başlı kurallarda öğrencinin bilgilendirilmesinin amaçlandığı anlaşılmaktadır.

Tema	Kategoriler	f
TEMA 3: Almanca dersinin zorunlu veya seçmeli olmasını isteme durumu	Zorunlu	49
	Seçmeli	18
	Toplam	67

Tab. 4: Katılımcıların Almanca dersinin seçmeli veya zorunlu olmasını isteme durumu

Araştırmada katılımcılara Almanca dersinin zorunlu mu ya da seçmeli mi olmasını tercih etmelerine ilişkin bir soru yöneltilmiştir. 49 katılımcı Almanca dersinin zorunlu ders olmasını; 18 katılımcı ise seçmeli ders olmasını istediklerini belirtmişlerdir. Katılımcıların büyük bir bölümü Almanca dersinin de zorunlu dersler arasında olması gerektiğine yönelik görüş bildirmişlerdir. Çalışmada elde edilen bu sonuçlar öğrencilerin dil bilmeye yönelik ilgi ve isteklerinin olması gerektiği kadar yeterli bir seviyede

olduğunu, buna bağlı olarak da öğrencilerin yabancı dil öğrenme isteklerinin esasında desteklenmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Tema	Kategoriler	f
TEMA 4: Almanca dersinin seçmeli olmasının katılımcıların ikinci yabancı dil bilme isteğini azaltma durumu	Azalttı	22
	Arttırdı	45
	Toplam	67

Tab. 5: Almanca dersinin seçmeli olmasının katılımcıların ikinci yabancı dil bilme isteğini azaltma durumu

Yabancı dil politikaları öğrencilerdeki dil bilincini de olumlu veya olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Dil bilinci (Sprachbewusstsein) dilin niteliklerine ve dile karşı kişinin duyarlı hale gelmesi, söz konusu dil üzerine düşünme temeline dayanmaktadır (Jantzen / Merklinger 2012). Dil bilmenin kişiye kültürel ve mesleki anlamda katkılarının irdelenmesi ve söz konusu dile ilişkin algının geliştirilmesi dil öğrenme isteğini oluşturarak bilinç geliştirmektedir. Esasında dil bilinci dile karşı merak, ilgi ve dili gündelik hayatta kullanıma ilişkin farkındalığı ifade etmektedir (Huneke 2010). İkinci yabancı dil öğrenme sürecinde ise yabancı dil bilinci daha da önem kazanmaktadır. Çünkü bir yabancı dil bilen kişinin ikinci yabancı dil öğrenme isteği ilgili dile karşı sahip olduğu bilinç ile doğru orantılıdır. Son yıllarda Avrupa'da yabancı dil öğretiminde dil farkındalığı yabancı dil öğretiminde merkezi bir kategori olarak kabul edilmektedir. Ancak ülkemizde dil farkındalığı kavramı halen üzerinde düşünülen bir kavram haline gelmemiştir (Neuland / Peschel 2013). Dil farkındalığı ülkelerin benimsediği dil politikalarıyla da ilişkili bir kavramdır. Politika olarak çok dil öğretiminin desteklenmesi yurttaşların dil bilincinin gelişmesini destekler. Ancak yabancı dil öğretim sürecine ilişkin alınan bu son kararın öğrenci üzerinde olumsuz etkilerinin olabileceği ve öğrencinin dil bilincinin oluşmasını engelleyebileceği düşüncesinden yola çıkılarak diğer bir soruda katılımcılara Almanca dersinin seçmeli hale getirilmesinin yabancı dil öğrenme isteklerini azaltıp azaltmadığına yönelik bir soru yöneltilmiştir. 22 Katılımcı Almanca dersinin seçmeli hale getirilmesinin ikinci yabancı dil öğrenme isteklerini azalttığını; 45 katılımcı ise bilakis bu kararın ikinci dil öğrenmeye yönelik ilgi ve isteklerini arttırdığını belirtmişlerdir. Katılımcıların bu temaya ilişkin düşüncelerine aşağıda direkt yer verilmiştir.

K5: "Hayır, tam tersine ikinci yabancı dil öğrenme isteğimi daha arttırdı". K5 Almanca dersinin zorunlu dersler arasından çıkarılıp seçmeli ders statüsüne getirilmesinin ikinci yabancı dil öğrenmeye yönelik ilgi ve isteğini azaltmadığını aksine dil öğrenmeye karşı motivasyonunun arttığını ifade etmiştir.

K21: "Hayır azaltmadı bilakis beni ikinci yabancı dil bilmeye daha da teşvik etti". K21 okulda her ne kadar Almanca dersleri seçmeli duruma getirildiği için Almanca dersi

almasa da ikinci yabancı dil öğretimindeki bu geriye gidişin kendisini dil öğrenmeye karşı teşvik ettiğini belirtmiştir.

K25: *"Hayır azaltmadı, çünkü ileriki hayatımda Almancaya ihtiyaç duyacağımı düşünüyorum"*. K25 ikinci yabancı dil olarak Almanca dersini sadece okulda görmesi gerekip geçmek zorunda olduğu bir ders olarak görmediğini, ileride iş hayatına başladığında Almanca 'ya ihtiyacının olacağını düşündüğünü ifade etmiştir. Dolayısıyla K25'in yabancı dil farkındalığının iyi olmasına bağlı olarak dil bilincine sahip olduğu anlaşılmaktadır.

K27: "Hayır, hatta bana göre Almanca İngilizceye göre daha kolay bu nedenle Almancayı İngilizceden çok seviyorum". K27 İngilizce ile Almanca'yı kıyaslayarak göreceli olarak kendisi açısından Almanca'nın İngilizceden daha kolay anlaşılabilir bir dil olduğunu buna bağlı olarak da Almancaya karşı ilgisinin İngilizceye karşı gösterdiği ilgiden daha fazla olduğunu belirtmiştir.

K31: "Evet, Almancanın seçmeli olması yetkililere göre yabancı dilin bizim için önemli olmadığını düşündükleri fikrini bana verdi bu nedenle de bu durum dil öğrenme isteğimi azalttı". MEB'in aldığı bu kararın esasında sadece bilişsel bir boyut olan yabancı dil öğrenme sürecini etkilemediği aynı zamanda dil öğretiminin önemli bileşenlerinden ve duyuşsal boyut olan hedef dile yönelik algı ve tutumların da olumsuz yönde etkilenmesine neden olduğu görülmektedir. Nitekim bu kararın bilişsel ve duyuşsal olmak üzere çift yönlü bir sonucunun olduğu anlaşılmaktadır. K31 yetkililer tarafından verilen kararların kendileri için en iyi karar olduğu kanaatinin toplumsal bir uzlaşı ve en doğru karar niteliğinde gördükleri için Almanca dersine yönelik alınan bu kararın ise kendilerinde sanki Almanca dersi önemsizmiş gibi bir algı oluşturduğunu, bu nedenle de Almanca öğrenme isteğini azalttığını ifade etmiştir.

K44: "Evet, seçmeli olduğu için önemsemedim ve ikinci yabancı dil bilme isteğimi azalttı". Genel olarak öğrenciler arasında yazılı olmasa da örtük olarak var olan bir düşünce hâkimdir. Bu düşünce ise öğretim programında seçmeli statüsündeki derslerin keyfi olduğudur. Yani seçmeli dersler olsa da olur olmasa da olur denilebilecek dersler olarak algılanmaktadır. Dolayısıyla K44 de Almanca dersi seçmeli olduktan sonra bu dersi önemsemediğini ve öğrenme isteğinin azaldığını belirtmiştir.

K47: "Evet çünkü seçmeli ders olarak sunuldu. Öğrenci olarak seçmeli derslere zorunlu derslerden daha az önem veriyoruz". K47 de K44'ün düşüncesini destekler nitelikte öğrenciler arasında zorunlu dersler gerekli; seçmeli dersler ise önemsiz derslerdir gibi bir algı olduğunu bu nedenle de Almanca dersinin seçmeli olduktan sonra Almanca dersine yönelik ilginin azaldığını ve buna bağlı olarak da öğrenme isteğinin düştüğünü ifade etmiştir.

K12: "Hayır azaltmadı, yabancı dil öğrenmenin gerekli ve güzel olduğunu düşünüyorum". K12 Almanca dersine ilişkin alınan bu kararın Almanca 'ya yönelik ilgi ve isteğinde bir değişime neden olmadığını, bilakis ikinci bir yabancı dil öğrenmenin gerekli olduğunu düşündüğünü belirtmiştir.

K62: "Azaltmadı ama zorunlu ders olmasını isterdim". K62 söz konusu kararın Almanca öğrenme isteğini olumlu veya olumsuz yönde etkilemediğini ancak buna rağmen Almanca dersinin zorunlu dersler arasında olmasını istediğini ifade etmiştir.

Tema	Kategoriler	f	Alt kategoriler
TEMA 5 Almanca dersinin seçmeli olması ikinci yabancı dil öğrenmenin gerekliliğine olan inancı etkileme durumu	Olumlu	24	Farklı bir dil öğrenmeye katkı
			Güzel bir dil olduğunun farkına varma
			Yabancı dil bilincinin oluşması
	Olumsuz	43	İkinci bir dil öğrenmenin gereksizliği
			Ders çalışma isteğini azaltma
			Öğrenme isteğinin azalması
	Toplam	67	

Tab. 6: Almanca dersinin seçmeli olması ikinci yabancı dil öğrenmenin gerekliliğine olan inancı etkileme durumu

Katılımcılardan diğer bir soruda Almanca dersinin seçmeli olmasının ikinci yabancı dil öğrenmenin gerekliliğine olan inançlarını nasıl etkilediğine yönelik veriler elde edilmiştir. 43 katılımcı Almanca dersinin seçmeli olmasının ikinci yabancı dil öğrenmeye yönelik inançlarını olumsuz; 24 katılımcı ise olumlu yönde etkilediğini belirtmiştir. Farklı bir öğrenme, güzel bir dil olduğunun bilincine varma, yabancı dil bilincinin oluşması olumlu inançlar arasındayken; ikinci bir dil bilmenin gereksiz olduğu, ders çalışma motivasyonunun düşmesi ve öğrenme isteğinin azalması olumsuz inançlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Ömür ve Tanrıkulu'nun (2024) Almanca öğretmeni adaylarının görüşleri doğrultusunda Almanca dersinin eğitim sistemimizdeki yerine ilişkin yaptığı çalışmada idarecilerin Almanca dersini gereksiz bir ders olarak gördükleri sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcıların bu temaya ilişkin düşüncelerine aşağıda direkt yer verilmiştir.

K59: "Farklı bir dil öğrenme isteği oluştu. Dil öğrenmeyi daha sevilir hale getirdi". K59 öğrenciye yabancı dil seçeneğinin sunulmasının öğrencide yeni bir dil öğrenme isteğini oluşturduğunu ve dil öğrenme sürecini daha keyif verici bir sürece dönüştürdüğünü ifade etmiştir. K59'a göre öğrencilere farklı yabancı dil öğrenme fırsatının verilmesi öğrencileri söz konusu dillere yönelik motive eder.

K8: "Aslında İngilizceye nazaran daha güzel bir dil olduğunu fark ettim. Çünkü İngilizce körelmeye başladı ve Almanca merakım arttı ve çok gerekli olduğunu düşünüyorum". Kişinin hayatında önceden var olan bir durumun daha sonra yok olması önceki durum, nesne veya kişiye yönelik duygu ve düşüncelerinin olumlu veya olumsuz

yönde farklılaşmasına neden olabilir. Nitekim K8 de Almanca dersini almadıktan sonra yani önceden kişinin hayatında olan nesne veya kişinin yok olması durumunda önceki nesnenin anlamının daha net idrak edildiği düşüncesine paralel olarak onun düşüncesine göre Almancanın İngilizceden daha güzel olduğunu fark ettiğini ve Almancaya merakının arttığını belirtmiştir. Bu durum ise Almanca dersinin seçmeli olmasının olumsu bir sonucu olarak bulgulanmıştır.

K5: "Kötü etkiledi, dile çalışma isteğim çok azaldı". K5 alınan bu kararın yabancı dil dersine çalışma isteğini çok azalttığını bu nedenle de bu kararın motivasyonunu düşürdüğünü dile getirmiştir.

K9: "Olumsuz etkiledi, çünkü seçmeli ders haline getirildiği için önemsiz ders olarak algılandı bence zorunlu ders olmalıydı". K9 ile K47 da konuya ilişkin aynı deneyimleri ve düşünceleri paylaşmaktadır. Almanca dersinin seçmeli hale getirilmesinin öğrenciler arasında "Almanca dersi önemsizdir" algısının oluşmasına neden olduğunu bu durumun ise ikinci yabancı dil öğrenme sürecini olumsuz etkilediğini belirtmiştir.

K17: "Bu karar ikinci yabancı dil bilmenin çok da gerekli olmadığı fikrini bana verdi". K17 de K31'in düşüncesini destekler nitelikte söz konusu kararın öğrencilerin ikinci yabancı dile ilişkin algılarının olumsuz yönde etkilenmesine neden olduğunu ifade etmiştir. Bu kararın uygulanmasıyla öğrenciler ikinci yabancı dil öğrenmenin gerekli olmadığı fikrini geliştirmişlerdir.

K23: "İyi yönde etkiledi. Dilin gerçekten önemini anladım ve dili öğrenmem gerektiğini fark ettim daha fazla bilmek kültürel açıdan iyi olacağını düşünüyorum". K23 bu kararla dil bilmenin önemini ve gerekliliğini anladığını, dilin kendisine kültürel bağlamda olumlu katkılarının olacağına ilişkin bilincinin oluştuğunu belirtmiştir.

K31: "Açıkçası hiçbir şekilde etkilemedi çünkü Almanca dersi seçmeli olsa da olmasa da ben okulda bir dil öğrenebileceğimi düşünmüyorum". K31 söz konusu kararın kendisinin yabancı dile ilişkin görüşlerini hiçbir şekilde etkilemediğini, genel olarak okul ortamında yabancı bir dil öğrenebileceğine yönelik inancının olmadığını dile getirmiştir.

K45: "Okulda dilleri tam olarak öğrenemiyoruz, sınava yönelik bir öğretim oluyor. Sınav gününden sonra unutuluyor ama yine de Almancaya yabancı kalmamak açısından zorunlu olmasını isterim". K45 ülkemizdeki yabancı dil öğretim sürecinin öğrenciler açısından sınav odaklı olduğunu, dil öğrenmeden ziyade söz konusu dersi geçebilmek amacıyla sınava yönelik bir ders çalışma sisteminin olduğunu ve sınavdan sonra ise kalıcı bir öğrenmenin olmadığının anlaşıldığını, ancak bu olumsuzluklara rağmen Almanca dersinin zorunlu ders olarak kalmasını istediklerini belirtmiştir.

K60: "Yani haftada 2 saat yerine 4 saat Almanca dersi görebilirdik. Ama şimdi seçmeli olduğu için fazla önemsemiyorlar, seçmeli olunca öğrenme isteği çok azaldı". K60 Almanca derslerinin haftalık ders saatine vurgu yapmıştır. Katılımcı Almanca derslerinin seçmeli olmasının olumsuz bir durum olduğunu dile getirmesinin yanı sıra ders saatlerinin yetersiz olduğunu buna bağlı olarak da haftada iki saat olan Almanca ders saatlerinin dört saat olarak yeniden düzenlenmesinin gerektiğini ifade etmiştir. Katılımcı

aynı zamanda dersin seçmeli duruma getirilmesinden sonra derse yönelik ilgi ve isteğin azaldığını da belirtmiştir.

Tema	Kategoriler	f
TEMA 6: Almanca dersinin seçmeli olmasının derse ilişkin ilgiyi etkileme yönü	Almancanın gerekli olduğunun farkına varma	50
	Motivasyonu azaltma	42
	İlgiyi azaltma	12
	Etkilememesi	17
	Toplam	67

Tab. 7: Almanca dersinin seçmeli olmasının derse ilişkin ilgiyi etkileme yönü

Diğer bir soruda katılımcıların Almanca dersinin seçmeli olmasının derse olan ilgiyi ne yönde etkilediğine yönelik görüşleri alınmıştır. Elde edilen verilere göre 17 katılımcı Almanca dersinin seçmeli olmasının kendileri açısından derse yönelik ilgilerinde olumlu veya olumsuz herhangi bir değişiklik yaratmadığını; 50 katılımcı bu karar neticesinde Almanca dersinin aslında önemli bir ders olduğunu buna bağlı olarak da bu dersin gerekliliğine ilişkin farkındalıklarının oluştuğuna yönelik olumlu yönde bir etkilenmenin olduğunu ifade ederken; 42 katılımcı da ilgili kararın uygulanmasıyla derse yönelik motivasyonlarının düştüğünü belirtmiştir. Öğrencilerin farkındalığı ile motivasyonu arasında doğrusal bir ilişki vardır. Farkındalığın artması motivasyona önemli bir etki yaratırken; farkındalık düzeyinin düşük olması ise motivasyonu düşürmektedir (Peirce 2003). Ünal'a (2023) göre yabancı dil öğrenim sürecinde öğrencilerin dile karşı istekli olmaları, ilgi göstermeleri ya da ilgi göstermemeleri gibi öğrenciler arasındaki bu farkların meydana gelme nedenleri motivasyon düzeyindeki farklılıklardır. Tuğlu ve Bakır (2024) MEB'in ilgili kararının Almanca öğretmenliği lisans programlarında öğrenim gören öğrenciler üzerindeki etkilerini araştırdığı çalışmalarında MEB kararı neticesinde, öğrencilerin Almanca öğrenmeye ilişkin motivasyonlarında %80,2 oranında düşüş yaşandığı sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcıların bu temaya ilişkin düşüncelerine aşağıda direkt yer verilmiştir.

K2: "Almanca dersinin seçmeli olmasıyla Almanca dersini görmemeye başladık bu süreçte ise Almanca dersinin gerekliliğe dair bir bilinç oluştu bende". K2 kullandığı ifadelerle seçmeli ders olgusunun uygulamada nasıl cereyan ettiğine vurgu yapmıştır. Katılımcının ifadelerinden esasında seçmeli ders olarak öğretim programında yer alabilecek bir ders iken Almanca dersinin tamamen kaldırıldığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla seçmeli ders kavramının ilgili kişiler tarafından dersin programdan kaldırılması olarak algılandığı gerçeği ortaya çıkmaktadır. Ancak bu olumsuz durum, K2'nin ifadelerinden de anlaşıldığı gibi öğrencilerin Almanca dersinin gerekli bir ders olduğunu düşünmelerini sağlamıştır.

K11: "Hiçbir yönde etkilemedi çünkü 11 senedir İngilizce görüyorum ama Hello dan başka bir şey bilmiyorum". K11 gerek İngilizce gerekse de Almanca gibi yabancı dil

derslerinden öğrenmeye yönelik herhangi bir beklentisinin olmadığını, uzun yıllar İngilizce dersi almalarına rağmen selamlaşma ifadeleri dışında basit düzeyde dahi kendilerini ifade edemediklerini, dolayısıyla İngilizce konusunda yaşadıkları bu öğrenilmiş çaresizlik duygusunun Almanca dersine de yansıyarak dersin seçmeli veya zorunlu olmasının kendilerini etkilemediğini belirtmiştir.

K19: "Almanca dersini seviyorum. Bu sebeple beni etkilemedi ama dersin zorunlu olmasını isterim". K19 Almanca dersine yönelik olumlu bir algısı olması nedeniyle ilgili kararın söz konusu derse ilişkin algısını değiştirmediğini ancak dersin zorunlu olarak devam etmesini istediğini belirtmiştir.

K26: "Seçmeli olması Almanca öğrenmeye olan motivasyonumu azalttı, eğer zorunlu olsaydı çalışma isteğim daha fazla olurdu". K26 dersin seçmeli olmasının motivasyonunu olumsuz yönde etkilediğini; zorunlu derslere karşı gösterdiği çalışma isteğinin Almanca dersi için de oluşmadığını ifade etmiştir.

K22: "Almanca dersi bence gerekli bir ders. Seçmeli olması derse olan ilgimi azaltıyor". K22 Almanca dersinin diğer zorunlu dersler gibi gerekli bir ders olduğunu ancak seçmeli ders olduktan sonra derse ilişkin düşüncesinin değiştiğini ve ilgisinin azaldığını belirtmiştir.

K38: "Açıkçası seçmeli olmayı hak eden bir ders değil ama hiçbir şekilde ilgi ve isteğimi azaltmadı". K38 de K22'den farklı olarak seçmeli ders olacak nitelikte önemsiz olarak algılanabilecek bir ders olmadığını, bunun yanı sıra seçmeli olmasının da derse olan ilgi ve isteğini azaltmadığını ifade etmiştir.

K46: "Almancaya karşı önceden de ilgili olduğum için seçmeli olması hiçbir yönde etkilemedi beni". K46 da K19 ile aynı düşüncelere sahip olarak Almancaya ilişkin önceden sahip olduğu olumlu algı nedeniyle Almanca dersinin durumunun değişmesinin kendisini olumlu veya olumsuz anlamda etkilemediğini belirtmiştir.

Tema	Kategoriler	f
TEMA 7: Almanca dersinin seçmeli olmasının derse ilişkin ilgi ve isteği azaltma	Evet	53
	Hayır	14
	Toplam	67

Tab. 8: Almanca dersinin seçmeli olmasının derse ilişkin ilgi ve isteği azaltma

Katılımcılara Almanca dersinin seçmeli duruma getirilmesinin derse ilişkin ilgi ve isteği azaltıp azaltmadığına yönelik soru yöneltilmiştir. Tablo 8'de de görüldüğü gibi 53 katılımcı bu soruya evet; 14 katılımcı ise hayır yanıtını vermiştir. Elde edilen verilerden ilgili kararın öğrencilerin derse ilişkin ilgi ve isteklerini azalttığı aşikârdır. Sonuç olarak alınan bu kararın, öğrencilerin ilgi ve isteğini azaltmasına bağlı olarak öğrencileri ve Almanca öğretim sürecini olumsuz etkilediği anlaşılmaktadır. Türkiye'de sürekli değişen

eğitim politikaları yabancı dil öğretimi yapan kurumları, öğretmenleri ve öğrencileri olumsuz yönde etkilemiştir (Ünal 2023). Alman dili ve edebiyatı lisans programlarında öğrenci motivasyonunun araştırıldığı çalışmada öğrencilerin Almancaya yönelik motivasyonlarının yeterli düzeyde olmadığı için derslerde başarılı olabilmek için yeterli çabayı göstermedikleri sonucuna ulaşılmıştır (Uslu / Uyanık 2017).

Tema	Kategoriler	f
TEMA 8: Almanca dersinin seçmeli olmasının derse olan isteği arttırma	Evet	16
	Hayır	51
	Toplam	67

Tab. 9: Almanca dersinin seçmeli olmasının derse olan isteği arttırma

Bir önceki soruda katılımcılara yöneltilen soruya verilen yanıtların tutarlılığını teyit etmek amacıyla katılımcılardan Almanca dersinin seçmeli olmasının derse ilişkin ilgi ve isteği arttırıp artırmadığına ilişkin görüş alınmıştır. 16 katılımcı Almanca dersinin seçmeli konuma getirilmesinin derse olan ilgi ve isteği arttırdığını; 51 katılımcı ise arttırmadığını belirtmiştir. Dolayısıyla katılımcıların birbirini destekleyen sorulara tutarlı cevaplar vererek aynı sonuçların elde edildiği görülmektedir.

Sonuç

Millî Eğitim Bakanlığı'nın 2023 yılında Almanca dersinin 9. sınıftan başlamak üzere kademeli olarak seçmeli ders durumuna getirilmesinin ortaöğretim öğrencilerinin Almanca dersine ilişkin motivasyonlarına ne yönde etki ettiğinin araştırıldığı bu çalışmada 67 ortaöğretim düzeyinde öğrenim gören katılımcıdan veriler elde edilmiştir. İngilizceyle kıyasla Almancaya karşı olan olumsuz tutum MEB'in yeni kararlarıyla daha da pekişmiştir. Elde edilen veriler bunu açıkça göstermiştir. Nitekim elde edilen verilerden Almanca dersinin seçmeli olmasına yönelik kararda geçen "seçmeli ders" kavramının gerektirdiği gibi öğrencilerin dersi seçmeyi isteyip istemediğine ilişkin görüşlerinin alınmadığı, okul yönetiminin takdiri doğrultusunda Almanca dersinin haftalık ders programına konulduğu belirlenmiştir. Elde edilen verilerden idarecilerin Almanca dersini gereksiz bir ders olarak gördükleri anlaşılmaktadır. 67 katılımcıdan sadece 16 katılımcı kendilerine almak istedikleri dersleri seçme fırsatı tanındığını belirtmiştir. Kendilerine sunulan seçmeli dersler; seçmeli Almanca, Temel dini bilgiler, Kur'an'ı Kerim, Siyer, Peygamberimizin hayatı, Türk İslam tarihi, Adab-ı muaşeret, sosyal bilim çalışmaları, sağlık, Türk düşünce tarihi, sosyal hayatta aile, seçmeli coğrafya, seçmeli İngilizce, seçmeli edebiyat, seçmeli tarih, seçmeli matematik, seçmeli fizik, seçmeli biyoloji ve seçmeli kimyadır. Genel olarak sunulan derslerin dini bilgiler içeren ve zorunlu olarak programda yer alan fizik, kimya, matematik gibi derslerin de seçmeli biçimleri olduğu anlaşılmaktadır. Çalışmada elde edilen önemli sonuçlardan biri idarenin

öğrencilerden hangi dersleri seçmek istediklerine dair bir görüş istemediği, ders programına idarenin kendi takdiri doğrultusunda seçmeli ders eklemiş olmasıdır. Ancak uygulamada seçmeli derslerin okul yönetiminin öğrencilerin tercihini dikkate almadan belirlenmesi ise ortaöğretim kurumları seçmeli ders yönetmeliğinde belirtilen ders seçme usulüne uygun olmadığı görülmektedir. Zorunlu Almanca dersine ek olarak seçmeli Almanca dersi eklenmediği, var olan zorunlu Almanca dersinin kaldırılıp yerine seçmeli Almanca dersinin ikame ettirildiği dikkat edilmesi gereken önemli bir noktadır. Nitekim matematik, kimya, edebiyat gibi temel ve zorunlu derslere alternatif olarak söz konusu derslerin seçmeli halleri de öğrencilere sunulurken; zorunlu Almanca dersi kaldırılarak dezavantajlı duruma düşürülmüştür.

Katılımcıların büyük bir bölümü Almanca dersinin de zorunlu dersler arasında olması gerektiğine yönelik görüş bildirmişlerdir. Bu sonuç öğrencilerde ikinci yabancı dil öğrenme isteğinin ve yabancı dil farkındalığının olduğunun bir göstergesi olarak kabul edilebilir. Bu nedenle günümüzde çok dilliliğin artık bir ihtiyaç haline geldiği gerçeğinden yola çıkılarak öğrencilerin İngilizce dışında ikinci yabancı dil öğrenme bilinç, istek ve ihtiyaçlarının desteklemesi Türkiye'deki yabancı dil öğretim sürecine olumlu bir şekilde yansıyacaktır. Ancak beklenilenin tam tersine yabancı dil politikaları kapsamında ikinci yabancı dile ilişkin alınan bu son karar, ikinci yabancı dil öğrenme isteğine cevap verememektedir. Araştırmada elde edilen diğer bir önemli sonuç 22 katılımcının Almanca dersinin seçmeli hale getirilmesinin ikinci bir dil öğrenme isteklerini azalttığını; 45 katılımcının ise bilakis bu kararın ikinci dil öğrenmeye yönelik ilgi ve isteklerini arttırdığını belirtmesidir. Bu sonuç ise çalışmada elde edilen olumlu sonuçlardan biridir.

Araştırmanın başında söz konusu kararın genel olarak öğrencilerin ikinci yabancı dil öğrenme isteğini azaltacağı hipotezinden yola çıkılmıştır. Ancak araştırma sonucunda elde edilen veriler doğrultusunda bu kararın beklenilenin aksine çoğu öğrencide ters bir psikoloji yarattığı ve çoğu öğrencinin ikinci yabancı dil öğrenme isteğini azaltmadığı belirlenmiştir. Bazı katılımcılar Almanca dersi seçmeli hale getirildikten sonra Almanca'ya yönelik farkındalıklarının oluştuğunu ve Almanca öğrenmeye yönelik motive olduklarını belirtirken; bazı katılımcılar ise ilgili kararın Almancaya ilişkin algı ve tutumlarını olumsuz yönde etkilediğini belirtmişlerdir. Yetkililer tarafından alınan kararların öğrenciler için en iyi karar olduğu kanısının hâkim olduğu düşüncesine sahip öğrencilerde Almanca öğrenilmesi gereken bir ders değildir, dolayısıyla önemsiz bir derstir düşünce ve algısının oluşmasına neden olmuştur. Sonuç olarak kararın öğrenciler üzerinde bilişsel ve duyuşsal olmak üzere çift yönlü bir etkisi olmuştur.

43 katılımcının Almanca dersinin seçmeli olmasının ikinci yabancı dil öğrenmeye yönelik inançlarını olumsuz; 24 katılımcının ise olumlu yönde etkilemiştir. Almancayı seçmeli ders olarak almak isteyip istemediklerine yönelik fikri alınan katılımcıların ikinci yabancı dil öğrenmenin gerekliliğine olan inançlarının olumlu yönde etkilendiği, ikinci yabancı dil öğrenme bilinçlerinin oluştuğu belirlenmiştir. Seçme olanağı verilmeyen katılımcıların ise Almancanın gereksiz bir ders olduğu düşüncesine girdikleri, buna bağlı olarak da öğrenme isteklerinin olmadığı, derse güdülenmedikleri sonucuna ulaşılmıştır.

17 katılımcı Almanca dersinin seçmeli olmasının derse yönelik ilgi ve motivasyonlarında olumlu veya olumsuz herhangi bir değişiklik yapmadığını; 42 katılımcı ise söz konusu kararın uygulanmasıyla derse ilişkin motivasyonlarının düştüğünü belirtmiştir. Genel olarak Milli Eğitim Bakanlığının Almanca dersine yönelik aldığı kararın ikinci yabancı dil öğretim sürecini olumsuz etkilediği, öğrencilerin motivasyonlarını düşürdüğü anlaşılmaktadır.

Millî Eğitim Bakanlığı'nın almış olduğu karardaki gibi zorunlu Almanca dersinin kaldırılarak seçmeli Almanca dersi eklenmesi durumu yerine; var olan zorunlu Almanca dersinin yeri korunarak bu derse alternatif olarak Almanca'ya daha çok ilgi ve ihtiyaç duyan öğrenciler için seçmeli Almanca dersinin de eklenmesi ikinci yabancı dil öğretim süreci açısından daha faydalı olabileceği düşünülmektedir. Yabancı dil politikalarına ilişkin kararlar alınırken özel anlamda öğrencilerin genel anlamda ise toplumundaki bireylerin mesleki, eğitimsel ve kültürel beklentileri dikkate alınarak düzenlemeler yapılmalıdır. Bu çalışmanın ortaöğretim seviyesinde Almancanın seçmeli olma durumunun gerek dil politikaları gerek öğretmen, veli gerekse de öğrenci açısından farklı yönleriyle değerlendirilmesine ilişkin yeni çalışmaların yapılması noktasında diğer araştırmacılara fikir vermesi beklenmektedir.

Kaynakça

Akgüneş, Serap Gül / Sabuncuoğlu, Osman (2020): Anadolu Lisesi Öğrencilerinin 2.Yabancı Dil Olarak Almanca Öğrenmelerinde Motivasyon Düzeylerini Etkileyen Faktörler. *İstanbul Aydın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 6 (2), 193-209.

Akıllılar, Tevhide (2013): İkinci Yabancı Dil Olarak Almanca Öğreniminde Üstbilişsel Farkındalık. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 6, 275-285.

Aksöz, Münise / Balcı, Tahir (2018): *Deutsch als Zweite Fremdsprache an Anadolugymnasien. Kompetenzerwartungen und Kompetenzniveaus. Schriften zur Sprache und Literatur II*, London: Ijopec Publication, 104-111.

Arak, Hüseyin (2016): İngilizceden Sonra İkinci Yabancı Dil Olarak Almanca. *The Journal of Academic Social Science Studies.* 48, 15-25.

Apeltauer, Ernst (1997): *Grundlagen des Erst-und Fremdsprachenerwerbs. Eine Einführung*, Fernstudieneinheit 15. Kassel: Langenscheidt Verlag.

Balcı, Tahir (2022): Almanca Öğretmenliği Lisans Programlarına İlişkin Düşünceler. Balcı, Tahir / Öztürk, Ali Osman / Aksöz, Munise (Ed.): *Schriften zur Sprache und Literatur VI*. İstanbul: Çizgi Kitabevi Yayınları, 5-13.

Balcı, Umut (2016): Anadolu Liselerinde İkinci Yabancı Dil Olarak Almanca Eğitimi: Batman İli Örneği. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*. 29, 346-355.

Bozavlı, Ebubekir (2013): Erken Yaşta Yabancı Dil Öğretiminin Tarihsel Süreci ve Amaçları. *Kastamonu Eğitim Dergisi.* 21(4), 1561-1574.

Bozlar Balcı, İpek / Serindağ Ergün / Balcı Umut (2017): Yapılandırmacı Öğrenme Kuramına Göre Almanca Derslerinde Materyal Hazırlanması. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*. 7 (1), 123-135.

Çetin, Servet / Tuğlu, Yıldırım (2022): Twitter im Fremdsprachenunterricht–Motivierung der Lernenden durch Microblogging-Aufgaben. Köksal, Handan vd. (Ed.): *Digitalisierung im Kontext von Sprache*

und Literatur in der Türkei: Potenziale, Herausforderungen und Prognosen, Berlin: Logos Verlag, 9-31.

Creswell, John W. (2021): *Nitel Araştırma Yöntemleri*. (Çev. Ed. Selçuk Beşir Demir, Mesut Bütün), 6. Baskı, Ankara: Siyasal Kitabevi.

Çelikkaya, Şerife (2013): Ortaöğretim Öğrencilerinin İkinci Yabancı Dil Almanca Dersine Yönelik Tutumları. *Middle Eastern & African Journal of Educational Research*. 5, 96-110.

Gardner, R.C. (2001). Language learning motivation: The student, the teacher, and the researcher. *Texas Papers in Foreign Language Education.* 6(1), 1-18.

Güler, Ahmet / Halıcıoğlu, Serkan / Taşğın, Serkan (2015): *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Gür, Sertan (2018): Langfristige Bewertung der schriftlichen Fertigkeit im DaF-Unterricht. *Diyalog Interkulturelle Zeitschrift Für Germanistik.* 6 (2), 192-200.

Haznedar, Belma (2010): Türkiye'de Yabancı Dil Eğitimi: Reformlar, Yönelimler ve Öğretmenlerimiz. *International Conference on New Trends in Education and Their Implications*, 11-13 November Antalya, 747-755.

Huneke, Hans-Werner (2010): *Taschenbuch des Deutschunterrichts*. Band 1, Hohengehren: Schneider Verlag.

Jantzen, Christoph / Merklinger Daniela (2012): *Lesen und Schreiben*, Lernerperspektiven und Könnenerfahrungen, Freiburg: Fillibach Verlag.

Karaman, Fatma (2017): Temel Eğitimde İkinci Yabancı Dil Olarak Almanca Öğretimi. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi.* 7, 2/1, 104-110.

Küzeci, Deniz (2015): Yabancı Dil Seçimi ve Yabancı Dil Politikaları. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi.* 30, 13-26.

Milli Eğitim Bakanlığı (2017): Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği, erişim: https://ogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_02/21094122_yYnetmelik.docx. erişim tarihi: 02.09.2024.

Milli Eğitim Bakanlığı (2023): *Tebliğler Dergisi*, cilt: 86, sayı: 2789-EK 2, 1318-1436.

Neuland, Eva / Peschel, Corinna (2013): *Einführung in die Sprachdidaktik*, Stuttgart: Metzler Verlag.

Ömür, Faik / Tanrıkulu, Lokman (2024): Almanca Öğretmenliği Öğrencileri Gözünden Almanca Dersinin Türk Eğitim Sistemindeki Yeri ve Güncel Düzenlemelere İlişkin Görüşleri. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi.* (Ö15), 717-732.

Özbaşı, Durmuş (2019*): Örneklem Belirleme.* Yılmaz vd. (Hrsg). Eğitimde Araştırma DesenleriAnkara: Pegem Akademi, 102–126.

Peirce, William (2003): Metacognition: Study Strategies, Monitoring and Motivation, http://http://academic.pg.cc.md.us/~wpeirce/MCCCTR/metacognition.htm (Erişim tarihi: 06. 09.2024).

Schlag, B. (2006): *Lern- und Leistungspsychologie*. Verlag für Sozialwissenschaften.

Tok, Hidayet / Arıbaş, Sebahattin (2008): Avrupa Birliğine Uyum Sürecinde Yabancı Dil Öğretimi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 15, 205-227.

Tuğlu, Yıldırım / Bakır, Nevzat (2024): MEB kararı sonrası zorunlu Almanca dersinin kaldırılmasının üniversite etkileri. *Humanitas*-Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi. 12(23), 359-376.

Uslu, Zeki / Uyanık Ayşe (2017): Alman Dili ve Edebiyatı Bölümlerinde Öğrenci Motivasyonu. *SEFAD.* (37), 407-418.

Ünal, Kerami (2023): Yabancı dil öğrenimi ve öğretiminde motivasyon ve motivasyonu etkileyen yöntem ve sistem sorunları (Türkiye örneği). *Turkish Studies – Language*. 18(3), 2043-2064. https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.68553.

Wicke, Rainer (2004): *Aktiv und Kreativ Lernen. Projektorientierte Spracharbeit im Unterricht Deutsch als Fremdsprache*. Hueber Verlag.

Wypusz, Joanna (2015): Konzept Deutsch als Fremdsprache nach Englisch (dafne) – Notwendigkeit oder Wunschvorstellung*? Empirische Untersuchung in Grundschulen in Großpolen, Glottodidactica* XLII/1, Adam Mickiewicz University Press Poznan, 81-91,

Yıldırım, Ali / Şimşek, Hasan (2008): *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.